

## POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Marcin Krajewski

SSN Joanna Misztal-Konecka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.  
przeciwko V. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (poprzednio: i. spółce  
z ograniczoną odpowiedzialnością w W.)  
o zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym  
w Izbie Cywilnej w dniu 19 listopada 2020 r.,  
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 22 września 2020 r., sygn. akt I AGa (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie.**

### UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 22 września 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę kasacyjną powódki SKT Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 5 marca 2020 r., w sprawie przeciwko V. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o zapłatę.

W uzasadnieniu tego postanowienia wskazał, że postanowieniem z 24 sierpnia 2020 r. oddalony został wniosek strony powodowej o zwolnienie od kosztów w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej, ponieważ powódka miała dostateczne środki na uiszczenie opłaty. Sąd Apelacyjny ocenił, że strona powodowa po każdorazowej odmowie zwolnienia od kosztów sądowych uiszczała

opłaty sądowe. Na dzień 31 grudnia 2019 r. posiadała nadwyżkę przychodów nad kosztami w wysokości 204 967,57 zł. Wbrew twierdzeniom zawartym przez powódkę we wniosku o zwolnienie od kosztów, że nie prowadzi ona działalności gospodarczej, zwiększyły się jej należności krótkoterminowe z 1 800 000 zł na dzień 31 grudnia 2018 r. do 2 200 000 zł na dzień 31 grudnia 2019 r., co oznacza, że powódka nadal działa na rynku. Ponadto strona powodowa twierdziła, że nie ma żadnego majątku, a tymczasem wartość aktywów trwałych zwiększyła się z 2 500 000 zł na koniec 2018 r. do 2 800 000 zł na koniec roku 2019.

Odpis postanowienia z 24 sierpnia 2020 r. pełnomocnik strony powodowej otrzymał 26 sierpnia 2020 r., zatem termin do uiszczenia opłaty minął 2 września 2020 r. Brak uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej przez powódkę powodował konieczność odrzucenia skargi (art. 398<sup>6</sup> § 2 k.p.c.).

2. Zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 22 września 2020 r. wniosła powódka, wskazując na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., art. 103 ust. 1 i 2 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach w sprawach cywilnych (dalej „u.k.s.c.”) oraz art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Powołując się na art. 380 w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 i art. 398<sup>21</sup> k.p.c., skarżąca wniosła również o kontrolę postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z 24 sierpnia 2020 r., które nie podlegało zaskarżeniu w drodze zażalenia, ale miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Z art. 394<sup>1</sup> § 1 k.p.c. wynika, że na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego. Natomiast niezaskarżalne postanowienia, które miały wpływ na to rozstrzygnięcie, w tym w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych, mogą być poddane kontroli przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 380 w zw. z art. 398<sup>21</sup> i art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c., przy czym jest to warunkowane zamieszczeniem w zażaleniu stosownego wniosku w tym zakresie. W odniesieniu do środków zaskarżenia wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników wniosek taki powinien być wyraźnie i jednoznacznie sformułowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego

z 15 grudnia 2016 r., II CZ 125/16, niepubl. i z 11 grudnia 2013 r., IV CZ 102/13, nie publ.). W zażaleniu skarżąca uczyniła zadość temu wymaganiu, podniesione zarzuty dotyczące odmowy zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej w zakresie kwoty 138 088 zł podlegają zatem rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy.

W polskiej procedurze cywilnej obowiązuje generalna zasada odpłatności wymiaru sprawiedliwości, a stosownie do art. 103 ust. 1 u.k.s.c. sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

Z utrwalonego w orzecznictwie rozumienia art. 103 u.k.s.c. wynika, że podmiot ubiegający się o zwolnienie od kosztów sądowych jest zobligowany nie tylko przytoczyć fakty, które mają przemawiać za uwzględnieniem wniosku, ale spoczywa też na nim ciężar wykazania tych okoliczności. Prezentowane w tym zakresie środki dowodowe powinny być dostosowane do konkretnej osoby prawnej (jednostki organizacyjnej), przedstawiać jej sytuację z należytą starannością, z zachowaniem zasady lojalnej współpracy z sądem oraz umożliwiać kompleksową i rzetelną ocenę sytuacji majątkowej takiego podmiotu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2017 r., V CZ 84/16, niepubl.). Możliwość uiszczenia opłaty sądowej przez stronę wnioskującą o zwolnienie od kosztów jest badana w aspekcie wysokości opłaty i możliwości finansowych strony. Dopiero analiza tych okoliczności daje podstawę do stwierdzenia, czy osoba prawna (jednostka organizacyjna) dysponuje odpowiednimi środkami. Istotna pozostaje okoliczność, że strona przygotowująca się do postępowania powinna być gotowa na poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków, które nie są niezbędne. Opłaty sądowe są bowiem rodzajem danin publicznych, a przyznanie sądom prawa zwalniania od opłat nie ma charakteru swobodnego uznania, lecz podlega określonym regułom. Zwalnianie od opłat stanowi nie tylko środek realizacji prawa do sądu, ale także uszczuplenie dochodów państwa. Pomędzy ochroną tych wartości musi istnieć pewna równowaga, a sąd rozpoznający wniosek o zwolnienie od kosztów powinien w odpowiednich proporcjach uwzględnić zarówno interes fiskalny państwa, jak i faktyczne, a nie tylko prawne, gwarancje dostępu do sądu

(zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października 2019 r., I CZ 91/19, niepubl.).

Dokonana przez pryzmat przedstawionych wyżej założeń weryfikacja rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego o odmowie zwolnienia skarżącej spółki od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku, że decyzja o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych jest przedwczesna.

Nie można podzielić oceny Sądu Apelacyjnego, że z dokumentów przedstawionych przez SKT Sp. z o.o. wynika, iż prowadziła ona działalność gospodarczą i uzyskiwała z tego tytułu środki finansowe. Nie świadczy o tym istniejąca na dzień 31 grudnia 2019 r. nadwyżka przychodów nad kosztami ani zwiększenie w 2019 r. należności krótkoterminowych. We wniosku o zwolnienie z obowiązku ponoszenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym skarżąca analizowała pochodzenie tych pozycji w bilansie i wyjaśniła, że wystawiła faktury kontrahentom, ale nie uzyskała z tego tytułu żadnych wpływów do swojego majątku. Wystawienie faktur spowodowało konieczność ujęcia tych należności w bilansie, lecz nie przełożyło się na uzyskanie przez skarżącą środków finansowych. Sąd Apelacyjny nie poddał tych okoliczności analizie w kontekście faktycznych możliwości uiszczenia przez skarżącą opłaty od skargi kasacyjnej.

Trafnie również zarzuca skarżąca, że przedwczesny jest wniosek Sądu Apelacyjnego, iż spółka posiada majątek, skoro wartość aktywów trwałych zwiększyła się z 2 500 000 zł na koniec 2018 r. do 2 800 000 zł na koniec 2019 r. Z dołączonych do wniosku dokumentów bilansowych (k. 2717) wynika, że we wskazanym okresie aktywa trwałe nie uległy zmianie i wynosiły 504 226,81 zł. Zwiększyła się jedynie wartość aktywów w ogólności, a to wskutek zwiększenia wysokości należności krótkoterminowych. Fakt ujęcia tych należności w bilansie nie był jednak wystarczający do przyjęcia, że skarżąca otrzymała faktyczne wpływy do swojego majątku.

Reasumując, należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny niedostatecznie odniósł się do argumentacji skarżącej zawartej we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na etapie postępowania kasacyjnego i nie przeprowadził wystarczającej analizy dołączonych do wniosku dokumentów. Tym samym nie ustalił faktycznej

sytuacji finansowej skarżącej i przedwcześnie ocenił jej zdolność do poniesienia opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 138 088 zł w całości. Powoduje to konieczność ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej, a następnie stosownej oceny prawidłowości opłacenia tego środka zaskarżenia.

Z przytoczonych względów zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 zd. 1 w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.

jw